

DEN OMÖJLIGA INKOMSTSKATTEN

Av direktör BERTIL ÖSTERGREN

DEN progressiva inkomstskatten på fysiska personer har relativt sent blivit en integrerande del av nationernas skattesystem. Omkring selskiftet började den — föregången av vissa förelöpare — sin frammarsch, sitt genombrott fick den i anslutning till första världskriget, och i samband med andra världskriget steg den kraftigt i höjden. De stora nödtvungna statsutgifterna under krigsåren har gjort att medborgarna accepterat en kraftigare inkomstbeskattning, och när de väl vant sig vid denna, har det skärpta skattetrycket permanentats.

Utan samband med allvarliga nationella kriser är det uppenbarligen svårt att öppet och på en gång genomföra kraftiga skärpningar av inkomstbeskattningen. Tillvägagångssättet måste bli ett annat och försiktigare. I detta avseende är utvecklingen i vårt land under efterkrigstiden lärorik. Tabellerna 1 a och 1 b visar hur det reella skattetrycket i fråga om den direkta stats- och kommunalskatten för olika inkomstkikt förändrats under den senaste 10-årsperioden. De i kolumnen för år 1958 angivna inkomsterna har samma köpkraft med hänsyn till penningvärdesutveck-

lingen som motstående inkomstbe-
lopp för år 1947.

Tabell 1 a. *Ändring i den reella skatte-
belastningen 1947-1958.¹ (Gift)*

Årsinkomst kr		Ändring 1947-1958 i den reella skatte- belastningen	
1947	1958	i 1957 års pen- ningvärde kr	%
5 000	7 800	- 41	- 4,7
10 000	15 500	+ 34	+ 1,3
15 000	23 300	+ 625	+ 13,0
20 000	31 000	+ 1 188	+ 15,8
30 000	46 500	+ 1 828	+ 12,8
50 000	77 500	+ 3 512	+ 11,8
100 000	155 000	+ 6 843	+ 9,2

Tabell 1 b. *Ändring i den reella skatte-
belastningen 1947-1958.¹
(Ensamstående)*

Årsinkomst kr		Ändring 1947-1958 i den reella skatte- belastningen	
1947	1958	i 1957 års pen- ningvärde kr	%
5 000	7 800	+ 191	+ 16,7
10 000	15 500	+ 575	+ 17,2
15 000	23 300	+ 1 241	+ 20,9
20 000	31 000	+ 1 825	+ 20,2
30 000	46 500	+ 2 716	+ 17,0
50 000	77 500	+ 4 396	+ 13,8
100 000	155 000	+ 7 604	+ 9,9

¹ Penningvärdet antages oförändrat 1957-1958. Kommunal utdebitering antages vara 13 kronor. Beräkningarna avser ortsgupp 3.

Skattestegringen är för gifta allra mest markant för inkomstskiktet 20 000–45 000 kr.

Denna utveckling beror delvis på att penningvärdeförsämringen skjutit upp realinkomsterna i högre progressivitetsskikt. Men även vid fast penningvärde och oförändrat skattesystem medför ju stigande realinkomster på grund av skatte- skalornas progressivitet att en allt större andel av de enskilda medborgarnas inkomster får betalas i skatter. Tabellerna 2 a och 2 b visar hur mycket inkomstskatterna stigit sedan 1947 utöver vad som varit motiverat, därest man hade utgått från att stat och kommun skulle er- hålla lika stor inkomststegring som de enskilda medborgarna. Även i detta fall är det frappant, att vissa mellangrupper drabbats hårdare än nedanför och ovanför liggande in- komstskikt.

Den »automatiska» skatteskärp- ningen har alltså orsakats av en in- komststegring, bestående av två komponenter, dels en realinkomst- ökning, dels en nominell ökning på grund av penningvärdesförsäm- ringen. Men dessutom har en rad mindre skattereformer under efter- krigstiden medverkat till det resul- tat som de angivna tabellerna visar. Även om dessa reformer inneburit skattesänkningar för alla eller vissa medborgare, har de samtidigt inne- burit smärre skärpningar av skatte- progressiviteten. Det senaste ex- emplet på en »skattesänkning» av denna typ är den föreslagna refor-

Tabell 2 a. Ökning i skattebelast- ningen utöver ökningen i den all- männa inkomststegringen 1947–1958.¹ (Gift)

Årsinkomst kr		Ökning 1947–1958 i skattebelastningen utöver ökningen i inkomstnivå i 1958 års standard kr		%
1947	1958			
5 000	10 000	+	202	+ 17,9
10 000	20 000	+	776	+ 22,7
15 000	30 000	+	2 057	+ 33,2
20 000	40 000	+	3 140	+ 32,4
30 000	60 000	+	4 908	+ 26,6
50 000	100 000	+	8 383	+ 21,9
100 000	200 000	+	15 389	+ 16,0

Tabell 2 b. Ökning i skattebelast- ningen utöver ökningen i den all- männa inkomststegringen 1947–1958.¹ (Ensamstående)

Årsinkomst kr		Ökning 1947–1958 i skattebelastningen utöver ökningen i inkomstnivå i 1958 års standard kr		%
1947	1958			
5 000	10 000	+	512	+ 34,6
10 000	20 000	+	1 428	+ 33,1
15 000	30 000	+	2 695	+ 35,1
20 000	40 000	+	3 699	+ 31,8
30 000	60 000	+	5 510	+ 26,6
50 000	100 000	+	8 643	+ 21,1
100 000	200 000	+	15 565	+ 15,7

¹ Den allmänna inkomststegringen 1947–1958 uppskattad till 100 %. Kommunal ut- debitering antages vara 13 kronor. Beräk- ningarna avser ortsgupp 3.

men av de dyrortsgraderade ords- avdragen. Dyrortskommittén har själv medgivit att förslagen — om de icke kombineras med andra

skattereformer — innebär en skatteövervältring från vissa medborgargrupper till andra grupper. Denna reella progressivitetsskärpning avfärdar den enhälliga kommittén — bestående av representanter för alla demokratiska partier — med en axelryckning: det är ju blott fråga om en mindre skärpning för högre inkomsttagare och enligt den enhälliga utredningen skall »denna omfördelning av skattebördan inte behöva väcka särskilda betänkligheter». Det är just denna typ av beslut om »smygskärpningar» kombinerade med en rent »automatisk» skatteskärpning som är det karakteristiska för efterkrigstidens skattepolitik. En skatte- och progressivitetsskärpning, som icke skulle varit politiskt gångbar om den föreslagits öppet och i ett sammanhang, går ju alldeles utmärkt att genomföra blott den får ske så småningom i all stillhet, så att det inte märks att den drabbar stora grupper av tjänstemän, företagare och arbetare. Det är just sådana smygskärpningar som är farliga, det är just de som borde »väcka särskilda betänkligheter».

Denna utveckling har lett till att de statliga och kommunala inkomstskatterna på fysiska personer (socialavgifter oräknade) f. n. uppgår till drygt 8 miljarder per år, dvs. inemot 25 % av de fysiska personernas deklarerade inkomster. Om man ser på en högbeskattad grupp, t. ex. ett läroverkslärarpar — lektor och adjunkt — betalar de

ca 40 % av sin inkomst i statlig och kommunal inkomstskatt.

Hur skall man då bedöma denna ökning av inkomstskatterna? Är det stora användandet av dessa välgrundat eller inte? Diskussionen av dessa frågor skall ske huvudsakligen med hänsyn till den statliga progressiva inkomstskatten.

Skattestrukturen är som bekant en fråga om politisk makt och inte om vetenskapliga principer. Men det är likväl inte meningslöst att försöka diskutera den existerande skattestrukturen från objektiva utgångspunkter. För det första kan man fråga sig, om den fyller den avsedda maktpolitiska uppgiften. Och för det andra måste man fråga sig om den skattemässiga tillämpningen av det maktpolitiska syftet hindrar uppnåendet av det som ytterst måste vara målet för all ekonomisk politik oberoende av den rådande politiska maktfördelningen, nämligen att maximera nationalprodukten, eller rättare sagt det till nuläget diskonterade värdet av de framtida nationalprodukterna (»the present value of a future output stream, discounted at whatever rate defines an acceptable compromise between the mortal nature of the individual and the immortality of the community».¹

Enkelt kan man väl uttrycka det maktpolitiska syftet med nuvarande statliga inkomstskatt så, att det är att verka standardutjämnande, att

¹ Ursula Hicks: Public Finance, London 1947.

minska konsumtionsmöjligheterna för personer med större konsumtionsmöjligheter i högre grad än för personer med mindre konsumtionsmöjligheter. Den progressiva inkomstskatten skall fördela skattebördorna efter »bärkraft», efter »skatteförmåga». Låt oss först se i vad mån den progressiva inkomstskatten fyller denna funktion.

Intresset knyter sig då i första hand till frågan om det praktiserade sättet att mäta denna bärkraft, skatteförmåga, standard, konsumtionsmöjlighet, eller vad man vill kalla det, är tillräckligt adekvat för att man skall kunna lägga mätningen till grund för uppnåendet av det maktpolitiska syftet. Vi mäter skatteförmågan i de deklarerade nominella årsinkomsterna, med de korrigeringar som skattelagstiftningen ger. Och vi har vant oss vid att nominell årsinkomst är det samma som skatteförmåga. I ett även i svensk skattediskussion — dock alltför litet — uppmärksammat arbete¹ har den engelske nationalekonomen Nicholas Kaldor genomfört en skarpsinnig kritik av denna vanliga uppfattning. Kaldor hävdar, att det existerande inkomstbegreppet är en mycket dålig mätare

på skatteförmågan, det skatteförmågebegrepp (»spending power»), på vilket den progressiva inkomstskattens berättigande vilar, det som är utgångspunkten för dess standardutjämnande funktion. Ty den utjämning som åsyftas är ju en utjämning mellan personer med olika stora *konsumtionsmöjligheter*; den nominella årsinkomsten användes blott som *mätare* av konsumtionsmöjligheterna. Kaldor menar, att beskattningens avsedda ekonomiska utjämnings syfte mera riskerar att förfelas genom användandet av ett olämpligt skatteobjekt, en mindre tillfredsställande definition av skatteförmågan, än genom för det avsedda syftet olämpliga skatteskalor. Något försök till referat av Kaldors inträngande analys skall inte här göras, utan jag skall begränsa mig till två enkla, ur svensk synpunkt närliggande exemplifieringar.

Skatteförmågan beräknas med utgångspunkt från den *deklarerade* årsinkomsten. Storleken av det skatteunderlag som årligen undandrages den direkta beskattningen uppskattades år 1948 till inemot 2 miljarder. Det är säkerligen inte lägre utan större i dag. Utöver det skatteunderlag, som undandrages genom att nominella inkomster inte upptagas i deklarationen har vissa befolkningsgrupper större möjligheter än andra till skatteflykt på andra vägar, t. ex. utnyttjandet av omkostnadskonton, låg uppskattning av naturaförmåner och in-

¹ An Expenditure Tax, London 1955. Kaldors arbete har främst uppmärksamats på grund av hans förslag till en direkt, progressiv utgiftsbeskattning. Väl så stort intresse borde emellertid ägnas hans kritik av den nominella årsinkomsten som mätare av skatteförmågan och grund för en progressiv inkomstskatt.

komster genom arbetsbyte och bytshandel. Engelska och amerikanska granskare av skattesystemen har hävdad, att den kraftiga progressiviteten konstruerats med hänsyn till att de höga skattesatserna inte skall tillämpas i verkligheten.

»The whole procedure involves a subtle kind of moral and political dishonesty. One senses here a grand scheme of deception whereby enormous surtaxes are voted in exchange for promises that they will not be made effective. Thus the politicians may point with pride to the rates, while quietly reminding their wealthy constituents of the loopholes.»¹ Så mycket värre för dem som inte har några kryphål!

Det vore fel att tro att skatteflykten blott förekommer bland de »rika». Den är utbredd i alla inkomstskikt men med stora variationer när det gäller olika inkomsttagargrupperns möjligheter.

Sammanfattningsvis kan sägas, att skatteflykten säkerligen har en så stor utbredning, att redan av detta skäl hela grundvalen för den progressiva inkomstskatten vacklar. Och ju högre skattesatserna är, desto större blir incitamentet till skatteflykt.

En person som under hela sitt liv förtjänar 12 000 om året men under ett enda år 40 000 kr, har naturligtvis under detta år inte tillnärmelsevis samma skatteförmåga som en person som förtjänar 40 000

kr varje år. Men de beskattas under detta år lika hårt. Det bristande hänsynstagandet till ojämnheter i årsinkomsterna är en betydligt allvarligare invändning mot den progressiva inkomstskatten än vad man i allmänhet inser. För en del inkomsttagargrupper — författare och konstnärer samt rörelseidkare och jordbrukare — finns i viss utsträckning rätt till öppen eller förtäckt resultatutjämning. Men problemet är av betydligt större omfattning. I särskilt hög grad gäller det grupper med längre, oavlönad yrkesutbildning. En viss inkomst under vart och ett av 50 år ger naturligtvis en helt annan skatteförmåga än samma årsinkomst under 35 år. Den snedvridande effekten av beskattningsårets slutenhet är betydligt större än vad man i allmänhet har klart för sig. Den som underkastar sig en oavlönad yrkesutbildning om 5–15 år eller ännu längre tid efter folkskolans slut får vara beredd på att den därav föranledda inkomstackumulationen leder till en sådan överbeskattning i förhållande till den verkliga skatteförmågan, att man lugnt kan konstatera att utbildning inte lönar sig rent ekonomiskt sett. Ett exempel på den här diskuterade effekten kan anföras. Två personer har under sin livstid en sammanlagd inkomstsumma, som ger dem samma konsumtionsmöjligheter, dvs. samma skatteförmåga. Men i det ena fallet är inkomstsumman fördelad på 50 år, i det andra fallet på 35 år. Den se-

¹ Henry Simons: Personal Income Taxation, Chicago 1938.

nare personen betalar en sammanlagd statlig och kommunal skatt, som är *ca 40 % större* än den första personens sammanlagda skatter. Ett skattesystem, vars hela berättigande vilar på skatteförmågeprincipen, men som så dåligt kan ta hänsyn till denna princip, har överlevt sig själv.

Det är uppenbart, att det inte finns något kriterium på exakt vilka omständigheter man skall ta hänsyn till vid fastställandet av skatteförmågan. När politiker motiverar progressivitetsskärpningar med att skattebördorna skall fördelas efter bärkraft är detta objektivt sett ett fullkomligt meningslöst uttalande. Det är ingenting annat än ett uttryck för subjektiva maktpolitiska syften, eftersom man ju inte kan ange exakt vid vilken progressivitetsgrad man anser skattebördorna fördelade efter bärkraft. Försöken att utnyttja gränsnytteteorien i sådant syfte är hopplöst omöjliga. En minimiinnebörd av skatteförmågeprincipen måste emellertid vid inkomstbeskattning vara, att två personer med samma reella inkomst skall betala samma skatt. Vill man inte acceptera denna fundamentala konsekvens faller hela grunden för en progressiv inkomstbeskattning. Skatteavdrag för studiekostnader och andra åtgärder syftande till resultatutjämning är därför nödvändiga vid ett progressivt inkomstskattesystem.

Även om man härutöver inte kan slå fast exakt vilka omständigheter

man skall ta hänsyn till vid mätandet av skatteförmågan, kan man likväl konstatera, att ju kraftigare och ju mera progressiv inkomstbeskattningen är desto nödvändigare är det att ta hänsyn till olika omständigheter, som påverkar individens konsumtionsmöjligheter. Här är det särskilt barnkostnaderna som kommer in i bilden. Den av Ulla Lindström tillsatta 1954 års familjeutredning¹ — Brita Åkerman Johansson med Erland von Hofsten och Krister Wichman som experter — lade fram ett överväldigande material om barnfamiljernas ekonomiska läge. Detta material och dess skattepolitiska konsekvenser borde ha blivit ett huvudtema i svensk politik. Barnfamiljerna står säkert frågande inför varför så inte blev fallet.

På grundval av socialstyrelsens levnadskostnadsundersökning 1952 kommer utredningen till resultatet, att om genomsnittsstandarden för makar utan barn sätts lika med 100, erhålles följande indextal för den genomsnittliga standarden i olika barnfamiljer: makar med 1 barn 73, med 2 barn 66, med 3 barn 63 och med 4 eller flera barn 57. Den skattepolitiska innebörden häröver kan bäst illustreras genom ett par direkta citat från utredningen:

»De anförda beräkningarna visar mycket tydligt vilken avgörande roll familjens storlek spelar för den standard, som familjen kommer

¹ SOU 1955: 29.

upp till. När inkomsten används som mått på den ekonomiska standarden är det helt enkelt nödvändigt att ta hänsyn till hushållets storlek. Enligt detta betraktelsesätt betyder hög inkomsttagare en medlem av ett hushåll med hög inkomst per hushållsmedlem (eller konsumtionsenhet) och låg inkomsttagare en medlem av ett hushåll med låg inkomst per hushållsmedlem räknat. Det är uppenbart att *denna* bestämning av vad som bör förstås med höga resp. låga inkomsttagare inte alls sammanfaller med taxeringsstatistikens fördelning. ———

För att ta ett exempel: med den konsumtionsenhetsskala som använts tidigare i denna utredning representerar en disponibel inkomst av 5 000 kr för en ensamstående, 10 000 kr för makar utan barn och 16 000 kr för makar med två barn samma ekonomiska standard för resp. hushåll, fastän hushållets totalinkomster skiljer sig avsevärt. Ett skattesystem som i princip syftar till att utjämna inkomsten per hushåll (i detta fall skulle erhållas en disponibel inkomst av drygt 10 000 kr per hushåll), skulle tillämpligt på exemplet innebära att man *skapade* betydande olikheter i stället för att åstadkomma en utjämning.

Det bör i detta sammanhang understrykas, att frågan om skattedifferentiering efter försörjningsbörda inte direkt har samband med vilken familje- eller befolkningspolitisk inställning man anser statsmakterna

bör inta. Hänsynstagande till försörjningsbördan i beskattningen innebär inte att samhället »övertar barnkostnaderna» och innefattar inte något ståndpunktstagande till vilka olikheter i standard, som bör anses rimliga mellan barnlösa och barnrika. En utformning av skattesystemet som utgår från inkomsten per konsumtionsenhet, betyder endast en metod att på ett mer realistiskt sätt än för närvarande förverkliga principen om lika skatt vid lika ekonomiskt läge.»

Detta skatteproblem kan inte lösas genom skattefinansierade barnbidrag. Diagram 1 visar, vad familjer i olika inkomstlägen och med olika antal barn fick betala för barnbidragen 1957, om man utgår från att dessa helt finansierades genom den statliga inkomstskatten. Ettbarnsfamiljer med en familjeinkomst av 18 000 kr, tvåbarnsfamiljer med 25 000 kr, trebarnsfamiljer med 31 000 kr osv. gjorde en direkt förlust på barnbidragen, dvs. skulle få större konsumtionsmöjligheter om barnbidragen avskaffades och uttagningsprocenten sänktes i motsvarande mån. Detta belyser ytterligare hur bristfälligt systemet verkar och visar nödvändigheten av att *kombinera* den socialpolitiska åtgärd som barnbidragen utgör med en skattepolitik som tar bättre hänsyn till försörjningsbördan.

I detta sammanhang hör också sambeskattningsproblemet hemma.

Sverige har större direkt inkomstbeskattning i förhållande till

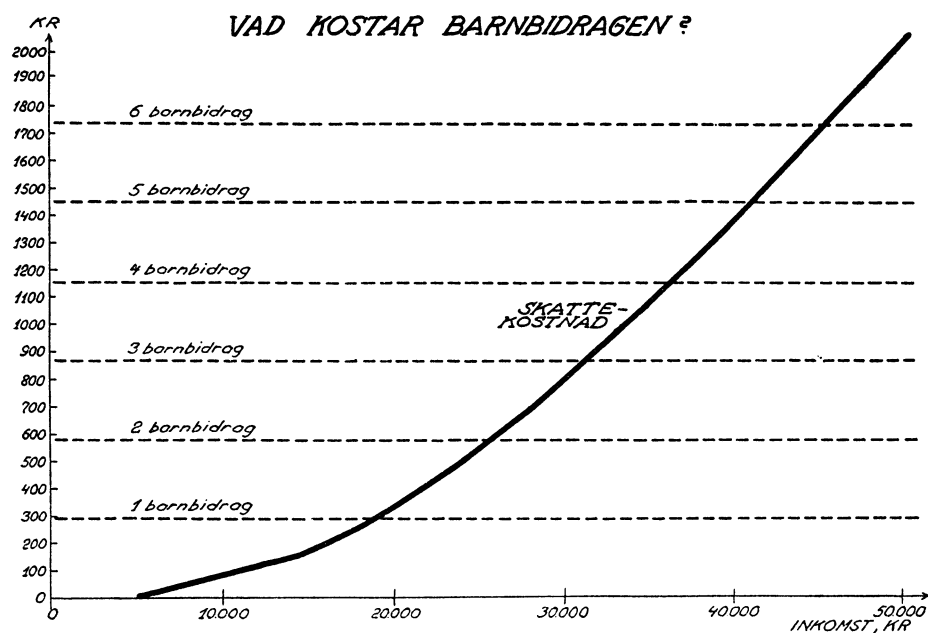

Diagram 1.

nationalinkomsten än flertalet andra länder. Samtidigt råder det paradoxala förhållandet, att man vid beskattningen i vårt land i mindre grad än i flertalet andra länder tar hänsyn till olika omständigheter som inverkar på den faktiska skatteförmågan. Den svenska progressiva inkomstbeskattningen fyller dåligt sitt maktpolitiska syfte — att utjämna standardskillnader — och bidrar som ovan visats i ej ringa utsträckning till att skapa och öka standardskillnader. Även ur den andra huvudaspekten, att maximera den diskonterade nationalprodukten, verkar de här påtalade, grundläggande svagheter i skattesystemet negativt. Den straffskatt på yrkesutbildning, som systemet

innebär, främjar naturligtvis inte strävandena att öka nationalprodukten, och negativt verkar också sambeskattningen genom de återhållande effekterna särskilt på utbudet av kvalificerad kvinnlig arbetskraft.

Det allra angelägnaste reformbehovet i fråga om den direkta inkomstskatten är således en bättre anpassning efter den verkliga skatteförmågan. Skatteavdrag för studiekostnader och höjda orsavsdrag för barnförsörjare är de två väsentligaste åtgärderna i detta syfte.

Efter dessa reformer skulle den progressiva inkomstskatten icke längre drabba så hårt, blint och orättvist som för närvarande. Men åtskilliga av de nackdelar, som är

DIREKTA STATLIGA SKATTER OCH INDIREKTA STATLIGA SKATTER (EXKL. AUTOMOBILSKATT)

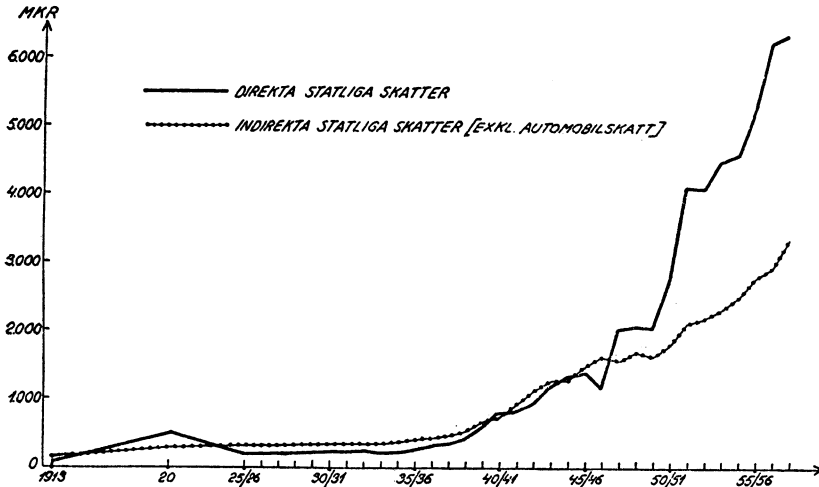

Diagram 2.

förenade med att använda den deklarerade nominella årsinkomsten som mätare av skatteförmågan skulle likväl stå kvar. Andra nackdelar av inkomstskatten blir särskilt framträdande när inkomstbeskattningen är så hög, utgör ett så dominerande inslag i skattesystemet som för närvarande är fallet. Jag skall inte ge en repetition av alla dessa nackdelar, utan nöja mig med att hänvisa till den kritik av en direkt inkomstbeskattning på *nuvarande höga nivå*, som levererats av 1952 års kommitté för indirekta skatter.¹ De synpunkter som där anläggas gäller bl. a. administrations- och effektivitetsaspekten, skattens produktivitet, skattens elasticitet samt beskattningens in-

verkan på produktion och sparande. Ur konjunkturpolitiska aspekter skulle en allmän indirekt beskattning också ha betydande fördelar framför den direkta inkomstbeskattningen.

Utvecklingen av de direkta och indirekta statliga skatterna framgår av diagram 2. Efterkrigstiden har lett till en betydande förskjutning med ökande övervikt för de direkta statliga skatterna. En sänkning av de direkta skatterna och en ökning av de indirekta så att den tidigare ungefärliga balansen mellan dessa återställes är motiverat bl. a. med utgångspunkt från de synpunkter som anförts av den ovannämnda skattekommittén.

Tidigare, när inte blott de nominella årsinkomsterna utan även de reella konsumtionsmöjligheterna

¹ SOU 1957: 13.

Tabell 3. Statlig inkomstskatt. (Giftn)

Beskattnings- bar inkomst	Skatteskalor		Skatteandel av inkomst			
	Nuvarande skattesats	Skattesats enl. högerns förslag	Beskatt- ningsbar inkomst	Nuvarande skatteandel	Skatteandel enl. högerns förslag	Skatte- sänkn. i %
0- 4 000	11	10	4 000	11,0	10,0	9,1
4- 6 000	11	10	6 000	11,0	10,0	9,1
6- 8 000	11	10	8 000	11,0	10,0	9,1
8- 10 000	17	14	10 000	12,2	10,8	11,5
10- 12 000	21	14	12 000	13,7	11,3	17,5
12- 16 000	27	18	16 000	17,0	13,0	23,5
16- 20 000	31	23	20 000	19,8	15,0	24,2
20- 25 000	37	28	25 000	23,2	17,6	24,1
25- 30 000	37	33	30 000	25,5	20,2	20,8
30- 40 000	43	38	40 000	29,9	24,6	17,7
40- 60 000	48	43	60 000	35,9	30,8	13,6
60-100 000	54	48	100 000	43,2	37,7	12,7
100-150 000	59	53	150 000	48,4	42,8	11,6
150-200 000	65	58	200 000	52,6	46,6	11,4
200 000-	65	63	250 000	55,2	49,9	9,6

var mycket ojämnt fördelade, kunde man hävda, att alla den progressiva inkomstbeskattningens nackdelar och orättvisor fick accepteras, eftersom det var nödvändigt att skattevägen åstadkomma en standardutjämning. Bortsett från att nuvarande inkomstbeskattning som ovan framhållits dåligt fyller sitt standardutjämnande syfte, har den allmänna standarden i samhället nu stigit så högt och standardutjämnningen gått så långt, att ett mindre progressivt skattesystem ur politiska synpunkter borde kunna accepteras.

I tabell 3 visas dels nuvarande skatteskalor samt den procentuella skattebelastningen i olika inkomstskikt för giftn, dels motsvarande

procenttal enligt det förslag till nya skatteskalor, som framfördes av högerpartiet i motion till 1957 års riksdag.

Högerpartiets skatteskala kan i huvudsak betecknas som en progressivitetsskala av nuvarande typ, men på något lägre nivå och med en i vissa skikt minskad progressivitet. Den har den fördelen, att skattelättnaden blir störst för de inkomstskikt, som under efterkrigstiden fått den största skatteökningen (inkomstskikten kring en beskattningsbar inkomst av 20 000 kr, dvs. en årsinkomst omkring 30 000 kr). Den främsta invändning som kan riktas mot förslaget är att en verkligt kraftig marginalskattesänkning kommer till stånd endast för be-

skattningsbara inkomstbelopp understigande 25 000 kr. Som målsättning för en reform av den statliga inkomstskatten bör man sätta en mera radikal omprövning av hela progressivitetstänkandet. Det kan nämnas, att den danske socialdemokratiska finansministern Viggo Kampmann nyligen i en tidskriftsartikel föreslagit en rent proportionell beskattning av alla inkomster upp till 30 000 kr; därefter skulle progressiviteten sätta in, men skattesatserna skulle hållas så att skatten aldrig översteg 50 % av inkomsten.

Som bl. a. LO och KF påpekat i remissyttranden i skattefrågor på senare tid, kan man inte utgå från att de *enligt taxeringsstatistiken* lägsta inkomsttagarna också är de sämst ställda, de som har lägst skatteförmåga. Det är inte klarlagt i hur stor utsträckning denna kategori består av inkomsttagare med särskilt goda möjligheter till skatteflykt, av personer som har tillfälliga arbetsinkomster och inte är beroende av sin arbetsinkomst, av ungdomar, som inte har försörjningsbörda och som kanske bor och äter i föräldrahemmet för en ringa kostnad.

I hela inkomstskiktet för normala arbetsinkomster vore det rimligt att tillämpa ett proportionellt skatteuttag. Det är i detta skikt, där en högre inkomst kommer att bero på extraarbete eller befordran på grund av duglighet och arbetsinsatser, som marginalskatten har sina

mest negativa verkningar. Den övre gränsen för detta proportionella skatteuttag borde förslagsvis gå vid en beskattningsbar inkomst av 30 000 kr för ensamstående och 40 000 kr för gifta. Därefter skulle progressiviteten sätta in. Om man icke skall nödgas att hålla en alltför låg skattesats i detta skikt med proportionellt uttag kan det emellertid bli nödvändigt att sätta ner skattesatsen för de lägsta inkomsttagarna. I de lägsta skikten får man i så fall en progressiv skala, t. ex. av ungefär nuvarande typ med låga marginalskatter, förslagsvis upp till vad som är normal årsinkomst för en heltidsarbetande lägre statstjänare eller industriarbetare.

Det bör observeras, att vid en trappstegsskala av nuvarande typ resultatet av det föreslagna systemet blir, att skatteandelen av inkomsten stiger när inkomsten stiger även för inkomsttagare vars inkomst ligger inom skiktet med enhetlig skattesats (på grund av ortsavdragen och den lägre skattesatsen för de lägsta inkomstdelarna). Men inom detta skikt blir likväl marginalskatteproblemet eliminerat i den meningen, att en extrainkomst på 1 000 kr icke beskattas hårdare än de »översta» 1 000 kronorna av den tidigare inkomsten.

I varje fall torde tiden nu vara inne att som mål för en reformerad skattepolitik börja diskutera mera radikala lösningar av denna typ.

I det hittillsvarande resonemanget har jag utgått från att de

minskade statsinkomster, som blir följden av en nödvändig reformering av den progressiva inkomstskatten, måste täckas med konsumtionsskatter och socialavgifter för att inflation skall kunna undvikas. Men är inte en *allmän* skattesänkning motiverad, bör inte en sådan ingå i målsättningen?

Den genomsnittlige inkomsttagaren i vårt land betalar f. n. *mer än hälften* av sin *beskattningsbara inkomst* i statliga och kommunala inkomstskatter samt indirekta skatter. Skatteandelen av *den taxerade inkomsten* ligger genomsnittligt omkring 40 %. Högbeskattade grupper, t. ex. det tidigare nämnda läroverkslärarparet, betalar *mer än hälften* av sin *deklarerade inkomst* i direkta och indirekta stats- och kommunalskatter. Skall den hittillsvarande skatteutvecklingen fortsätta, blir resultatet att skatteandelen av de fysiska personernas inkomstsumma kommer att bli större och större, så att allt flera personer får disponera mindre än hälften av sin inkomst för användning efter eget skön. Nu är det naturligtvis inget axiom att den nuvarande eller tidigare rådande fördelningen mellan den av den enskilde och den av det allmänna disponerade andelen av inkomsterna skall vara oförändrad eller förskjutas till den enskildes förmån, och inte heller är det något axiom att den enskilde skall disponera över mer än hälften av sin inkomst. Men man måste fråga sig: var går gränsen för den hittills

stigande skatteandelen av de enskildas inkomster? Och man måste fråga sig om inte den avvägning, som de enskilda konsumenterna vill göra mellan av det allmänna dirigerad konsumtion och sparande och den enskildes egen fria konsumtion och sparande, är en annan än den deras valda ombud åstadkommer.

Om man skall hindra att skatteandelen av de fysiska personernas inkomster fortsätter att stiga eller om man rentav inom överskådlig tid skall åstadkomma en allmän skattesänkning, måste politikerna inom *alla* partier radikalt ompröva den hittillsvarande politisk-taktiska metodiken, den lättsinniga löftespolitik varpå folkpensionsauktionen härom året utgör det främsta exemplet. Det är i varje fall ingen *praktisk* skattesänkingspolitik att medverka till att i verkligheten driva fram skattehöjande utgiftsökningar och tro sig skydda sitt samvete — och sin politisk-taktiska position — genom att föreslå teoretiska besparingar på andra håll, besparingar som är sakligt diskutabla och i varje fall politiskt omöjliga. Att göra upp ett *hållbart* skattesänkingsprogram utan att ta hänsyn till i vilken utsträckning de föreslagna besparingarna på statsbudgeten kommer att ätas upp av automatiska, beslutade och oförutsedda utgiftstegringar är heller inte möjligt.

Det är kutym bland politiker av alla partier att uppställa långsikt-

program för populära utgiftsökningar och kräva »principbeslut» om skattekrävande reformer som binder statens ekonomiska handlande för överskådlig tid framåt. En *principiell* målsättning för den

framtida skattepolitiken och för framtida skattesänkningar skulle i varje fall bli en omväxling för de vid det här laget rätt uttröttade och desillusionerade väljarna.